

TAŞOCAKLARI NİZAMNAMESİ KAPSAMINDAKİ MADDELER NEDEN MADEN KANUNU KAPSAMINA ALINMALIDIR?

• HUKUKİ GEREKÇE

Anayasanın 168 inci maddesinde: "Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletilmesinin, Devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir." hükmü getirilmiştir.

Maden Kanunu'nun 4 üncü maddesi: "Madenler Devletin hüküm ve tasarrufunda olup, içinde bulunduğu arzin mülkiyetine tabi değildir."

Taşocaklar Nizamnamesinin 2 inci maddesi: "Ocaklar hangi nevi arazide zuhur eder ise kuşat ve imal etme hakkı o arazi eshabına aittir." (Ocaklar, hangi çeşit arazide çıkarsa ocağı açmak ve işletmek hakkı o arazi sahibine aittir, yani maden bulunduğu arzin mülkiyetine tabidir.)

Bu hali ile Taşocaklar Nizamnamesi Anayasanın 168 inci maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü Taşocaklar Nizamnamesi kapsamındaki maddeler de tabii servettir.

2.YATIRIM GÜVENCESİ

Taşocaklar Nizamnamesi yatırım için yeterli bir güvence sağlamamaktadır.

Hukuk devletlerinde kalkınmanın temelini yasalar oluşturur. Mermer ihracatı, 1985 yılında mermerin Taşocaklar Nizamnamesi kapsamından Maden Kanunu kapsamına alınması sonrası son 15 yılda yaklaşık 50 kat artmış, 2002 yılı sonunda 300 milyon \$ ile madencilik ihracatındaki son 3 yıldaki ilk sırasını büyüterek sürdürmüştür. Bu artış, yasalann sektörün önünü açmadaki önemini kanıtlar.

Taşocaklarında ruhsat süreleri 3-5 yıl ile sınırlı olup süre, siyasi bir idari yapılanmanın insiyatifindedir. Taşocaklar Nizamnamesi kapsamında verilen ruhsatlardan İl Özel İdareleri, ruhsat alanındaki rezerve bağlı, peşin olarak büyük bedeller talep etmektedir. Ruhsat süresi sonunda çalışılan alan ihale edilmekte, bu ihaleler yüksek teklif verenlerde kalmaktadır. İhalelerin politik malzeme yapılması ihtimali her zaman vardır. Taşocaklarında yatırım yapılması yeterli güvence olmaması nedeni ile risklidir. Maden Kanunu'nda ruhsat almak kolay, ruhsat bir güvence, ruhsat için ödenen bedeller düşüktür. Tabii servet ve kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu altında olan Avrupa Birliği ülkelerinde madenler ve taşocağı kapsamındaki maddeler diye bir ayırım yapılmayıp, bütün tabii servetler ve kaynaklar tek bir yasal düzenleme altında toplanmıştır.

3. TEKNİK DENETİM

Taşocağı işletmeciliği bir madencilik faaliyetidir. Taşocaklar Nizamnamesi İçişleri Bakanlığı İl Özel İda-

releri tarafından uygulanmaktadır. Başka bir ifade ile teknik bir faaliyet için, siyasi ancak teknik olmayan bir idari yapılanma tarafından ruhsat verilmekte, taşocaklar faaliyetleri **denetlenmemekte**, bu faaliyetlerden proje **istenmemektedir**. Bu nedenle bir maden mühendisinin görev alma zorunluluğu olmayan taşocaklar işletmelerinde, 50 metreleri geçen şevler, bilinçsiz bir faaliyet sonucu kaynak kaybı, çevreye olumsuz etkiler, işçi sağlığı ve iş güvenliğine uyulmaması sonucu iş kazaları kaçınılmaz hale gelmektedir.

4. ÇEVRESEL GEREKÇE

Faaliyet sonrası ruhsat alanının terk edilmesi Maden Kanunu'nda belirli bir düzenleme kapsamında yapılmaktadır. Genellikle bu düzenleme İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü kapsamında yapılmıştır. Ancak Taşocaklar Nizamnamesi'nde böyle bir düzenleme söz konusu değildir. Faaliyet sonrası ruhsat alanının tekrar doğaya kazanılması için bir işlem yapılmamaktadır.

5. RUHSAT ALMA

Maden Kanunu'nda ruhsat almak kolay, ruhsat için ödenen bedeller düşüktür. Bu nedenle çoğu Taşocağı ruhsat sahibi Maden Kanunu kapsamına girebilmek için Kanun ile Nizamname arasında çizilemeyen sınırları zorlamaktadır. Örneğin SiO₂ oranı %90'ın altında olan kum Taşocaklar Nizamnamesi, %90'ın üstündeki kum Maden Kanunu kapsamında ruhsatlandırılmaktadır. Bir kum ocağında SiO₂ oranı %88 ile 92 arasında değiştiğinde alman numune %90,1 ya da %89,9 geldiğinde değerlendirmelerde ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Benzer bir olay da kil'de yaşanmaktadır. Sahadaki maden Al₂O₃ oranının %30'dan az olması durumunda Taşocaklar Nizamnamesi, yüksek olması durumunda da Maden Kanunu kapsamında ruhsatlandırılmaktadır. Kuvars kumunda yaşanan sorunlar kil ve dolomit için de geçerlidir.

SONUÇ OLARAK

"Yer kabuğundan çıkarılan, çıkarıldığı gibi doğal olarak ya da zenginleştirildikten sonra kullanılabilen veya sanayiinin hammaddesi olan bütün maddeler madendir." tanımı yapılmalı, tüm madenler tek bir yasal düzenleme altında toplanmalıdır.

İnşaat sektöründe kullanılan kum, çakıl veya mıcır, tuğla-kiremit killerinin ruhsatlanmaması da Maden Kanunu kapsamında kolayca verilebilmesi için bu faaliyetleri denetlemekle görevlendirilecek, idari yapısı maden mühendisi istihdamı ile desteklenmiş İl Özel İdarelerine Maden Kanunu kapsamında yetki verilmesi mümkündür. Bu düzenleme ile yaşanan uygulama kannaşası ortadan kalkacak, taşocaklar da teknik ve bilimsel bir çalışma ortamına kavuşacaktır.

Maden Mühendisleri Odası
Yönetim Kuryely

Mart 2003

27